

Ernest
BERNEA

**MARAMURE UL
AR ROMÂNEASC**

CUVÂNT ÎNAINTE DANIEL MAZILU

pagina 5

Românii au nevoie să se întoarcă la tradițiile lor pentru a-și redescoperi destinul. Ne-am luat după Răsărit și după Apus fiindcă am uitat de unde venim. Am fost „viteji și drepți,” dar am devenit lași și corupți. Am iubit libertatea și codrul, dar ne-am pomenit vânzându-i și fructe dure. Am fost daci, între primii încreținați dintre neamuri, și români dreptcredincioși, dar am ajuns „europeni de mână a doua” și Creștini de Duminică. Alții ne dictează istoria fiindcă am încetat să mai facem fapte istorice.

În contextul bogatei literaturi despre țara Maramureșului, cartea lui Ernest Bernea, *Maramureșul, țară românească*, are un profil unic. Lucrarea este o muncă profundă și personală despre originea neamului nostru, despre evoluția lui istorică în adevăratele hotare românești, despre credința noastră strămoșească, despre frea nealterată a românilor maramureșeni de odinioară, adevărate modele pentru generațiile de astăzi. Bernea nu este interesat să pună la temelie cunoașterea sa de documente din arhive incomplete, ci caută să vadă totul cu ochii săi, să fie copleșit, să fie un turist și un vizitator. Iată de ce paginile de față sunt pitorești, emoționante și pline de adevăr.

Datorăm mulțumiri pentru reeditarea acestei cărți Editurii Predania, Asociației Române pentru Transporturi Rutiere Internaționale, domnilor Adrian Marchi și Mihai Dăncuș din Maramureș pentru fotografiile care însoțesc textul lui Bernea și domnului Richard Constantinescu pentru descoperirea ediției prime în „Biblioteca Universitară Mihai Eminescu” din Iași.

MARAMURE UL, AR ROMÂNEASC

pagina 8

MARAMUREȘUL, ȚARĂ ROMÂNEASCĂ

În partea de Nord a pământului nostru, acolo unde se învecinează mulțime de neamuri, este așezată una dintre cele mai frumoase și pline de înalțuri românești: *Maramureșul*.

Maramureșul, înțeles românesc de graniță a suferit în decursul vremilor diferite dominații ceea ce a făcut ca hotarele sale politice să aibă un caracter schimbător. Judecat însă din punct de vedere geografic și etnic, Maramureșul are o unitate precis determinată și închide în hotarele sale o adevărată țară românească. Am putea afla mai mult: Maramureșul privit din punct de vedere etnic trece peste hotarele sale naturale, ceea ce dovedește cât de mult ne aparține și cine au fost primii străbunitori ai pământului său. Nume de munți și de ape ca Coimul, Basaraba, Pietrosul, răspândite până în inima unor înțuturi care azi nu ne mai apar în față, arată cât de străvechi sânt așezările românești în aceste regiuni.

Dacă privim aspectul etnografic al Maramureșului, sântem de la început izbiți de profunda asemănare, cu celelalte înțuturi românești. Arta și meșteșugul, felul estețesătur sau lucrare în lemn, exprimate în obiecte ca troița, poarta, casa, costumul, (cu note caracteristice atât de vechi) uneltele din gospodărie, toate exprimă aceeași îndemănare, aceeași tradiție, același suflet românesc. Limba și literatura, cântecul, mitologia atât de frumoși bogat produse aici, ne face să simțim același izvor etnic național. Mai mult chiar structura satelor, așezarea lor, drumurile și întreg ansamblul de viață regională, aducăm rătărie pentru aceeași origine și manifestare românească.

Dacă cercetăm mai îndeaproape viaa satelor maramurene, clar vom afla voia noastră în adâncurile istoriei poporului românesc.

Săteana - menționată la 1373, Cuhea de unde pornit voievodul Dragoș descălecatul Moldovei, Vadul sau Ieudul cu aceleași adânci memorii locale și multe altele, sânt tot atâtea documente vii ale istoriei românilor; ce ne duc în trecutul îndepărtat, dincolo de documentul scris.

Maramureșul înut de descălecații întemeietori de arăpe strează și azi ne țirbit și neprefăcut un trecut românesc din cele mai sigure și în lătoare. Aceasta se poate vedea bine și dincolo de aspectul etnografic, dincolo de documentul istoric scris se pot vedea și acum în inimă, în conștiința oamenilor din partea locului. Șrănii de azi sânt descendenții nobililor de ieri, calitate încă vie în viaa lor atât de aspră. Există o mândrie și o dârzenie isvorâtă din conștiința descendenților lor nobile și voievodale. Maramureșenii trăiesc o tradiție a istoriei locale, tradiție care îi hrănește și-i face să până pe ei înșiși.

Maramureșul de azi este o ară românească milenară, este un produs al pământului și istoriei locale peste care a trecut neconținută încercare a popoarelor venite de aiurea, fără să poată să-i distrugă în a. Prin și de îndelungă vreme între două neamuri străine, slavii și maghiarii, maramureșenii au suferit, au sârăcit, dar n-au căzut; ei au și azi o profundă conștiință locală și națională, au o nesfârșită putere de a înfrunța noile săpâniri străine, fără murmur, fără revoltă, ci numai cu dârzenie și credință. Conștiința de bătănie, de oameni aparținând unei rase curate, unui neam de cea mai nobilă spiță, neam românesc încărcat de

toate drepturile și darurile vremurilor, îi face să treacă
cele mai grele cumpene și să învingă durerile, care oricât
de des le-ar veni, le socotesc trecătoare; esențialul: românitatea
și românismul sânt permanente.

P MANTUL

pagina 12

PĂMÂNTUL

Maramure ul, ar româneasc de Nord este situat între Ucraina Subcarpatic și Polonia pe deoparte, Bucovina și Ardealul pe de alta. Pământul românesc al Maramure ului are marginile strjuite de munii puternici închiși în direc ia Sud-Est și deschiși în direc ia Nord-Vest, c tre câmpia Tisei.

Munții cei mai înalți sânt la Nord, numii ai Maramure ului; e lan ul care desparte isvoarele Tisei de ale Prutului și care nu sânt decât o prelungire a Carpa ilor P duru și situați între Polonia și Cehoslovacia. De i au și vârfuri înalte cum e Hovârla (2051 m) sau mai jos Pop Ivan (1940 m) munții Maramure ului sânt abundent împ duri și, mai întotdeauna pân în vârf. Oamenii locului îi mai numesc „Cernahora” adic Munții Negri și aceasta pentru c p durile de brazi sânt nesfârșite, acoperind pân și vârfurile.

La Sud, Sud-Est sânt munții Rodnei care se prelungesc pân spre ara Dornelor; munții înalți, cei mai înalți din regiune, cl diși din piatră cristalină. Pietrosul (2305 m) și In ul (2280m) sânt cele mai înalte piscuri din întreg lan ul Nordic și Estic al Carpa ilor Moldovei. Munții Rodnei sânt frumoși și puternici cu înfășurări apropiate de acelea ale Carpa ilor Sudici.

Din munții Rodnei spre Apus cu o pornire nordic se îniruie un alt lan de munii, aceștia de origine vulcanic și anume ai ible ului, ai Gutâiului și Oa ului, care vin „ca o c ptual în spatele Carpa ilor P duru și.” (S. Mehedinii) Plini de isvoare minerale și zăcăminte de aur (Baia Mare) aceștia munții au o înfășurare curioasă prin apari ia lor conic în mijlocul câmpiei.

Între aceste lanțuri de munți cu vârfuri înalte și prinse ca niște noduri, bine încheiate la capete, apare o depresiune frumoasă, străbătută de apa Tisei și care nu e alta decât Țara Maramureșului, loc de origine al neamului românesc.

Țara Maramureșului are o întindere de cca. 10000km², din care județul cu același nume nu a avut decât o treime. (3381 km²) Hotarele acestui ținut românesc se întind aproape în toate punctele până la crestele munților despre care am vorbit în rândurile de mai sus. Harta Maramureșului de o formă aproape rombică, apare dantelată de munți și străbătută interior cu râuri (Tisa, Vișeuul, Iza, Mara, etc.) ca niște fire de lețur. Situat în brațele deschise către Apus ale Carpaților Nordici, acest ținut de munți este străbătut de ape repezi sau mai domoale și acoperit în mare parte de păduri.

În afară de deschizătură dinspre Nord-Vest către câmpia Tisei, Maramureșul este înconjurat de munți înalți și apăsători ca o cetate. Puține sânt trecătorile către celelalte ținuturi românești ale Moldovei și Ardealului. Totuși acestea nu lipsesc. Legăturile s-au făcut peste munți, atât către Nord și Sud și Țara Lupului, cât și înspre Bucovina și Moldova. Trecătorile, nu rareori la înălțimi mari, au fost conectate de oamenii locului la îndemnuri care au fost mai mult decât economice.

Cea mai înaltă trecătoare, care este și cea mai însemnată pentru maramureșeni și nu mai puțin pentru noi toți este aceea de la izvoarele Vișeuului, care face legătură între Țara Maramureșului și Moldova prin Valea Bistriței. E vorba de trecătoarea Prislop (1418m) dintre munții Maramureșului și ai Rodnei, trecătoare legendară pentru că pe calea ei se spune că a coborât Dragoș în Valea Bistriței și apoi peste

Mestec ni în aceea a Moldovei pentru a întemeia principatul cu acela nume.

Cu aceste date trecem c tre o alt problem i alt fa a ceea ce alc tuie te ara Maramure ului, la istoria sa local , istoria veche despre care ne spun atât de mult satele arhaice i omul s u de azi.

A EZIRILE

pagina 16

AȘEZĂRILE

Maramure ul este un inut de sate, a ez ri române ti dintre cele mai interesante i mai purt toare de adâncimi istorice din câte sânt pe p mântul nostru. Numai ara Ha egului îi poate sta al turi din acest punct de vedere.

Singurul ora , ora ul Sighet a ezat în câmpie la marginea inutului, este o veche a ezare româneasc (veacul al XIV-lea), ce ad poste te în sânul s u însemnate a ez minte române ti: o biseric din veacul al XI-lea, un palat cultural, o bibliotec i un interesant muzeu etnograf c regional. Sighetul (25539 locuitori) este azi centrul administrativ i comercial al inutului.

ara Maramure ului este o ar de sate: cele mai multe dintre ele se în ir în lungul v ilor mai mari sau mai mici, lipite de apele curate ale mun ilor. Partea de Sud este mai bogat în a ez ri decât cea de Nord. (Mun ii P duro i) Satele din Nord sânt dintre cele mai pitore ti. Prinse într-o potcoav de dealuri sau pe spinarea unor coline frumos ondulate i deosebit colorate, str b tute de isvoare proaspete i împodobite cu o vegeta ie bogat , aceste sate apar din dep rtare într-un cadru pitoresc, plin de frumuse i ademenitoare.

Cum satele Maramure ului sânt a ezate îndeosebi în lungul v ilor, la margine de ape, au un caracter apropiat ca înf i are. Mai mult lungi, uneori pâna la 4-5 km, satele maramure ene erpuiesc la distan e mici pe v ile deschise ale rii. A a sânt cele a ezate pe râurile: Vi eul, Iza, Mara. Altele, cele a ezate mai sus spre munte, apar mai r sle e, ici - colo câte un buchet pe o latur sau dou a culmilor. De i, r sle e aceste sate alc tuiesc i ele grup ri legate de

vile concentrate prin confuențe într-un râu mai bogat. Așa sânt satele de pe versantul Nordic al munților Rodnei, în apropiere de Borșa, sate de munte de o rară frumusețe, sau cele dinspre Nord-Estul Maramureșului așezate în apropierea munților pușturi.

Unele dintre aceste așezări de munte au case zvârlite către înălțimi, în margini de pușturi, case risipite ce dau impresia că singuratic stâncii nu nucleee ale unor unități de viață mai mari. Aceste case sânt foarte obișnuite pe mântul vecin al Bucovinei, care din punctul de vedere al așezărilor înfățișează caractere comune cu Maramureșul.

Satul maramureșean de obicei umil și sărac, are însuși și unele frumuseți proprii. Satul acesta cu case construite din lemn, cu ogrăzi mai înstărite sau mai sărace, atrage prin echilibrul formelor, prin miestria pusă în lucrarea ferestrelor, a porții sau a minunatei și atât de caracteristice biserici de lemn. Vegetația variată aduce satului maramureșean o prospețime care izbutește adesea să alunge tristețea multora dintre așezările acestei încercate țări românești.

Mai mari, cum sânt Spânău, Cuhea, Vișeu, Borșa, sau mai mici, cum sânt Pietroasa din munții Rodnei, Tibuș, Repedea, satele maramureșene închid în ele și chipuri românești de viață. Formele arhaice ale acestor așezări ne aduc sub priviri o viață de demult ce ne dă în elesul adânc al puștului românesc.

ISTORIE I ETNOGRAFIE

pagina 20

ISTORIE ȘI ETNOGRAFIE

Istoria veche a Maramureului este dintre cele mai bogate în fapte semnificative. Aici s-a adpostit, după moartea lui Decebal, una din cele mai interesante ramuri ale dacilor, aceea a Carpilor, de la care se zice că și-au tras numele munții Carpați. Cetățile de munți puternici, acestea ar fi fost din vremuri străvechi un simbol de viață românească. Atât hrana cât și apărarea erau asigurate de bătăliile din acest câmp muntos s-au ridicat întemeietorii de orașe. Popoarele ca ungurii, ajunși cu mult mai târziu prin partea locului, au găsit aici un neam de oameni plini de viață și crescuți din substanța locală, despre acestor origini nu puteau vorbi decât munții, peșterile și apele.

Maramureșeanul, om al pășunii și tradițiilor locale era, așa cum este și azi după atâta trecere de vreme, un „om de țară”, un bărbat puternic și bogat în omeniile lui. Satul, așezarea de temelie a comunității, a prosperat și a crescut omul românesc de aici.

Organizarea veche a maramureșeanilor era pe sate conduse de un jude sau județ. Țara Maramureșului („terra maramorissiensis”) această construcție organică de sate era condusă de un voievod, având dintru început o autonomie și o libertate națională care abia mai târziu a fost pierdută prin legăturile cu regii Ungariei.

Cât de mare este setea de libertate a românilor maramureșeni se poate vedea și din neîncetatele lupte ale unui voievod ca Bogdan. Nevoind să se supună ungarilor, acest voievod maramureșean a părăsit vatră sașă și trecând munții a coborât pe Valea Moldovei, unde împreună cu românii așezați aici au întemeiat principatul Moldovei. Bogdan a fost

socotit „necredincios” pentru că nu a voit să se împacă cu noile condiții de viață politică în care erau puși românii maramureeni.

Între țara Maramureului și aceea nouă a Moldovei a fost o legătură îndelungă vreme. Regii unguri, cu toate încercările lor, nu au putut împiedica întemeierea unui stat independent al românilor, dincolo, în Răsăritul Carpaților, sub conducerea unui fost voievod maramureean și în bună parte cu elemente pornite din același neam românesc pe care ei îl aveau supus la acea dată. (1359)

Istoria veche a Maramureului ne-a arătat însușirile acestui neam de oameni, ne-a arătat cât de adânci sânt rădăcinile românești pe aceste locuri. Munții Maramureului au născut și crescut în inima lor una din cele mai autentice și bătăie ramuri ale neamului românesc.

Aceasta se poate vedea nu numai din faptele de seamă ale trecutului, nu numai din luptele și biruințele voievozilor, aceasta se poate vedea și azi prin documentul viu al satului maramureean și al civilizației sale străvechi. Peste încercările vremurilor, peste suferințele pricinuite de dușmani și înfrunțările unor legături de cele mai multe ori nedorite, țara Maramureului și oamenii săi și-au păstrat înfrântă în arie și virtuțile lor românești.

Românii maramureeni au ceva din lumea nefalsificată a unui trecut îndepărtat, satul maramureean are o atmosferă arhaică de plină tărie și virtute românească. Găsim în acest colț izolat de orice viață și forme aparținând istoriei de demult. În ocupații și unelte, în port, în datine și ceea ce e mai de seamă, în conștiință, oamenii locului păstrează milenii de civilizație.

Satul maramureean încheie în el elementele unei străvechi civilizații locale românești și mai mult poate decât în oricare loc, avem sub ochi o istorie națională pe străzile în modeste dar profunde ale satelor. Sătești ca Săpânța, trecut în documente aparținând anului 1373 sau Cuhea din care a pornit voievodul Dragoș, sătești ca Vad, Sărășu, Giulești trecute în documentele anului 1383. Ieudul sătești pînă la sfârșitul secolului al XV-lea, sînt tot atâtea urme vechi ale unor vremuri dintr-un trecut azi devenit legendar.

Coluri de cărămidă, drumuri, sătești, mîini stiri, azi prezente pe pînă la urmă Maramureșului sînt atît de grăitoare pentru un trecut istoric atît de sbuciumat dar și frumos.

Satul maramureean, cu chipul său învîntat și atît de distins poartă cu sine, nu numai o seamă de lucruri, artă și meșteșug, nu numai o seamă de datini, toate moștenite printr-o tradiție vie, ci și o conștiință foarte precisă a unor calități de rasă nobilă. Aceasta se exprimă atît prin documentul material ce-l posedă, cît și prin toată ființa sa care inspiră încredere și demnitate.

Dar despre tipul uman românesc vom vorbi în capitolul ce urmează.

OMUI

OMUL

Maramure enii sânt un neam de oameni aparte, cu tr s - turi f zice i morale caracteristice. Între oamenii celorlalte provincii române ti, maramure enii apar ca tipuri arhaice, plini de o via local îndep rtat , generatoare de chipuri i îndemnuri române ti.

Ca tip rasial, maramure eanul obi nuit este înalt, mai mult brun decât blond, puternic chiar dac apare adesea osos; poart p rul lung, plete pân pe um r, ceea ce la b trâni are o însemn tate mare pân în a f semn distinctiv de b rb ie i noble e. În unele locuri (Bor a) se poart p rul desp r it în mi locul capului, în alte locuri apare bretonul tuns, retezat drept pe frunte.

Maramure eanul are un cap expresiv cu tr s turi regulate i precise, uneori exprimând ca i mersul s u, încredere i hot râte. Trupul înalt, de o factur puternic exprim i el aceea frumuse e f zic i moral .

Via a sa aspr , plin de nevoi i munc , leg turile adânci ale istoriei locale, i-au dat o înf i are aleas , cu mi c ri re inute i hot râte. Faptele sale sânt produsul unei chibzuite hot râri i nu mai pu in demne. Încetineala maramure eanului nu vine din sl biciune ci din temeinicie.

În leg tur cu f rea maramure eanului d. Tache Papahagi poveste te în cunoscuta d-sale lucrare despre Maramure , o întâmplare plin de interes:

„În 19 Ianuarie 1919 armata român intra în Maramure , punând st pânire pe Sighet. În tot timpul r zboiului, ca i pe vremea ungarilor, maramure enii suferiser mult din partea evreilor din satele lor. F r a prinde nimeni de veste, to i se hot r sc, cu de la sine putere, s expulzeze

peste grani a Nordic a jude ului lor pe to i evreii af tori printre ei. În noaptea zilei de 20 Ianuarie 1919 comunele de pe Valea superioar a Izei pun în aplicare hot rârea luat : toate c ru ele disponibile din satele S cel, S li tea, Dragomire ti, Cuhea i Ieud, sânt destinate transportului expulz rii decise. Locuitorii satelor, în grupuri, se prezint în miezul nop ii la locuin ele evreie ti i, în cel mai scurt timp, to i evreii sus-numitelor sate, luându i strictul necesar i punându i b trânie i copila ii în c ru e, sânt porni i în lini te perfect pe drum, pentru ca cu to ii s formeze un singur convoi îndreptat spre Vi eul de Jos. Pohodul se i formase, iar avantgarda lui atinsese Valea Vi eului, când – în urma urgenței alarme produse – ordinele stingheresc hot rârea Izenilor, întorcând la locuin ele lor pe to i cei porni i spre expulzare. De notat c , chiar în această mi care cu un caracter atât de grav, calmul ca i conduita Izenilor a fost de o corectitudine perfect : nici o bruscare, nici un furt.”

Maramure eanul atât de dârz i atât de omenos totodat , este un om blând, curat i drept, om deschis f r u ur tate i lupt tor f r ur . Apar inând unui inut - limit , acest om a cunoscut toate încerc rile i toate lipsurile. R d cunile adânci ale f in ei sale i totodat vitregia unei soarte deosebite fa de fra ii din celelalte inuturi române ti, au f cut ca acest om al p mântului i istoriei locale s aduc în cuprinsul neamului nostru o culoare i un chip propriu, virtual alese, pline de îndemn i frumuse e moral .

BOGĂȚIA ȘI MUNCĂ

pagina 28

BOGĂȚIE ȘI MUNCĂ

Maramureșul este o țară mai mult de pământuri și puțină (34%) ceea ce face ca ocupațiile de competență să fie puține și creșterea vitelor. Țăranul maramureșean își îndeplinește rosturile sale economice îndeosebi pe calea acestor două ramuri de activitate.

Peșterile foarte răspândite azi sunt cunoscute în trecut epoci de mare dezvoltare, atât de mare încât maramureșeanul, pentru a găsi loc de pușcă, era nevoit să treacă mult peste granițele inutului, până în Polonia și Bucovina.

Stănele care, spre tristețea românilor au ajuns chiar și în mâinile evreilor, au și azi un caracter primitiv. De altfel, întreaga activitate peșteră acest caracter deoarece chiar atunci când din punct de vedere cantitativ sântem în fața unei activități bogate în produse, în ceea ce privește varietatea și deosebirea produselor peșterii, totul se reduce la o transformare simplă de utilitate locală.

Odată cu trecerea timpului țăranul maramureșean s-a ocupat mai mult cu creșterea vitelor mari (la 100 oameni, după ultimul recensământ, au fost 6 cai și 28 vite cornute) ce îi folosesc și la munca agricolă – pe care împotriva naturii peșterii el încearcă să o dezvolte tot mai mult în vremea din urmă.

Agricultura, activitate neprielnică inutului este totuși practică până și în locuri ce trec 1000 m înălțime. Cu ajutorul îngrășămintelor se cultivă porumbul, ovăzul și secară. Munca este purtată cu protivnicie dar produsele sânt tot în cantitate mică, în așa fel încât niciodată localnicii nu se pot hrăni cu ceea ce le dă pământul lor.

Ca o completare a economiei locale vine lucrarea lem-

nului, în care meserie maramure eanul este foarte pri-
ceput. Aceasta ne-o spune nu numai industria lemnului
dar și arta lemnului, artă ce uimește prin autenticitatea și
mestria ei. Am putea spune că lângă pământul stăruit, lucrul la
pământ dure vine ca o ocupație cuceritoare. Pământurile atât de va-
riate și întinse (49%) îndeamnă la lucru pe toți acei ce nu-și
pot agonisi cele trebuitoare pentru trai prin alte mijloace.
Fie că lucrează în afara gospodăriei, fie că lucrează în mi-
locul ei, țărânul maramure ean dă la iveală lucruri fru-
mos întocmite și trainice. Construcțiile case, porți sau tro-
ie, unelte sau butoiașe, toate cu aceeași mestrie a omului
legat de pământ.

Pământul Maramureului închide în adâncimile sale mul-
te bogății de minereuri cum sânt: petrolul (Șel), sarea
(Cotiui, Ugațag) și îndeosebi apă minerală. (Borșa, Glod,
Poieni) Aceasta nu atrage însă după sine o bună stare a
țărânului, minerii fiind mai ales dintre neamurile străine
conlocuitoare.

Gospodăria este un izvor de viață materială. Mijloacele de
trai ale țărânului maramure ean sânt îmbogățite și ura-
te prin activitatea depusă în sânul gospodăriei. Industria
casnică maramure eană nu e mai puțin decât în alte ri-
nuri românești; dimpotrivă în ceea ce privește transfor-
marea lemnului și industria textilă stă între cele de frunte.
Uneltele, obiectele de imediat întrebuințate casnic, îm-
bracă mințile, covoarele, sânt tot lucruri produse de mâna
țărânului, lucruri ce împlinesc nevoi materiale imediate.

ART I ME TE UG

pagina 32

ARTĂ ȘI MEȘTEȘUG

Arta și meșteșugul maramureean au caractere proprii în unitatea de viață a vechei noastre civilizații și te ține. Satele, în pitorescul lor, dau mult în mâinile meșteșterilor maramureeni.

Satele, din depărtare, apar străjuite de înaltele și originalele biserici de lemn care alcătuiesc una din frumusețile locale. Elegant construite, cu turnuri și getând cerul, frumosele biserici exprimă deodată adâncul sentiment religios și artistic al maramureenilor.

Să ne oprim puțin asupra acestor minunate daruri ale sufletului românesc.

Deși au o unitate de stil și sânt clădite din același material, deși cer același meșteșug, bisericile maramureene au caractere deosebite; numai abstractia cercetătorului poate să stabilească tipuri.

În general planul bisericilor maramureene este cam același anume: altar, naos, pronaos și pridvor. Acesta din urmă lipsește uneori. Deosebirile în ceea ce privește planul, le produce îndeosebi altarul care apare mai des poligonal (ase laturi) în dimensiuni și dispoziții variabile. (Ugtag, Budești, Rozavlia, Ieud, Cuhea) Altele au altarul în formă de patrulater, dreptunghi sau pătrat. (Apă de Mîloc, Poenile Glodului, etc.) O formă aparte o are biserica din Călinești cu un plan în formă de tref.

Pereții sânt de bârne groase de obicei din lemn de gorun, copac foarte răspândit (mai ales în trecut) în acest ținut. Acoperișul dominat de linia verticală a întregii construcții este foarte înalt. (Bun oară cele două acoperișuri suprapuse ale bisericii din Ieud au înălțimea de 7,15 m.) Sânt bi-

serici cu un singur acoperiș, lăsat mai jos pe altar (Moisei, Giulești, Glod, etc.) și altele prevăzute cu o streă în mare, construcțiile ce dă impresia a două acoperișuri suprapuse. (Ieud, Sătești, Ugaț, Borșa, etc.)

Prin acoperiș, așezat mai mult în fața construcției (pe pereții pronaosului) se ridică și getând bolta cerului, turla. Această parte a bisericii maramureană prevăzută obișnuit de un balcon și uneori de patru turnuri mici în formă de con așezate la baza acoperișului, atinge în înălțimi foarte mari, uneori de 15 m. (Cuhea, Ieud)

Biserica maramureană nu este numai o interesantă construcție ci și o frumoasă operă de artă populară. În ea nu se exprimă numai o tălmăcire a unmeților ci și o sensibilitate artistică aparte. La clădirea propriu-zisă trebuie să avem în vedere și elementele de înfrumusețare a cum este creșterea în lemn ce apare mai des la intrarea bisericilor (Cuhea) sau pictura interioară care este lucrată de zugravi din popor, și rani din partea locului, despre al căror nume vorbesc documentele vremii.

Casa maramureană este clădită din bârne de lemn (stejar, brad sau fag, după loc) și acoperită cu dranițe sau paie. Încheietura nu rareori este făcută în cuie de lemn. În locul temeliei masive apare mai mult așezat pe patru gramezi de piatră în cele patru colțuri, aceasta pentru că sântem într-o regiune unde condiția geografică și economică cere mutarea casei din loc în loc (așa cum mai este bun oară în Munții Apuseni sau regiunea Branului). Acest fel de temelie este mai propriu locurilor înclinate.

Casa maramureană nu are încăperi multe (obișnuit două) și străduindu-se atât exterior cât și interior o înfrumusețare modestă.

Nu-i lipse te îns podoaba: stâlpul prispei i pridvorului sânt frumos sculpta i; la fel ferestrele i u ile. S p tura în lemn e foarte apreciat în Maramure . Pentru a vedea îns valoarea artistic a acestui fel de activitate bogat de me te ug, troi ele i mai ales por ile maramure ene ne stau la îndemân .

Cu por ile maramure ene arta lemnului ajunge la expresii dintre cele mai frumoase i interesante din câte se pot a pe p mântul românesc. Numai depresiunile subcarpatice ale Gorjului i Vâlcei pot f socotite din acest punct de vedere ca prezentând opere populare de aceea valoare.

Construit în mari dimensiuni, poarta maramure ean are o înf i are monumental bine propor ionat i împodobit cu brâie i f ori geometrice (sau aproape geometrice) în care îndemânarea me te ugarului popular se întâlne te cu sensibilitatea artistului din el. Motivele decorative sânt uneori înlocuite de altele simbolice, motive din istoria religiei Cre tine (mai ales la troi e) care nu sânt mai pu in frumoase. Por ile maramure ene sânt opere populare, expresii alese ale geniului popular românesc.

Arta i me te ugul maramure ean de i cunoscute mai ales prin lucr rile f cute în lemn, unde în adev r ranul a ajuns s aib o înclinare i o pricepere rar , nu sânt lipsite de interes nici în ceea ce prive te es tura i întreaga prelucrare a textilelor. Îmbr c mintea casei i a omului este lucrat cu mult gust. Aici e locul s pomenim despre covorul maramure ean, lucrat în culori vegetale, nuan at i armonios împlinit în ceea ce prive te modelele. Covorul acesta de i mai pu in cunoscut poart în el frumuse i de autenticitate româneasc .

Arta și meșteșugul țaranului maramureean prinse de
via a locală cresc totuși firi nemuritoare ale spiritului ro-
mânesc de pretutindeni.

SEMNIȚICA IA LEGENDAR

pagina 38

SEMNIIFICAȚIA LEGENDARĂ

Cine vede Maramureul de azi respiră o atmosferă istoric locală dintre cele mai interesante. Prezentul, nu rareori trist prin întâmplările trecute peste frunțile oamenilor, este frumos învâluit, ca într-o viziune de basm, de urmele trecutului îndepărtat. Faptele voievozilor Dragoș și Bogdan sânt atât de vii că fac să crească conștiința o mândrie locală unică.

Maramureul este peșterea unor tradiții milenare. Oamenii simpli, războinicii umili și adânci, familiile împovărate de lupta zilnică păstrează atât în conștiințele lor cât și în zilele vechi moștenite aceeași dovadă, fiece sufletească sau materială, care apar în unui neam de oameni de o nobilitate românească originară. Luptătorii aprigi și mândri ai vremurilor trecute, peșterea ai unei tradiții nobile, maramureșenii de azi închid în ei virtualități chipuri de o rară frumusețe.

Țara Maramureului are o însemnătate deosebită pentru noi românii, însemnătate ce depășește mult pe aceea a frumusețelor și bogățiilor sale locale. E vorba tocmai de ceea ce aparține Maramureului și nu mai e totuși a lui ci a neamului întreg, e vorba de faptele semnificative ale istoriei locale care prin adâncimea și cuprinsul lor simbolic au cucerit înșurubările veșniciei românești.

Maramureul e un cuib al neamului nostru. De aici din colinele și munții săi s-au ridicat voievozi întemeietori de țară și Neam. Peșterea Maramureului este vatră nu numai localnicilor ci tuturor românilor, nouă toți care ne simțim din același neam și cu același destin.

Din căile istoriei Maramureului s-a esut o legendă și a

crescut ca venind din alte lumi pentru a cuceri o ar i un neam de oameni. Trecutul Maramure ului a devenit poveste, s-a sf n it cu puterea unor duhuri ce str juiesc aevea lumea noastr i a rodit ogorul românesc. Prin atmosfera aceasta legendar faptele petrecute într-un trecut istoric îndep rtat sau îmbog it, au crescut i au rodit prin vreme ca un pom minunat pe care rodnicia nu-l seac ci tot mai mult îl îmbog e te.

Cine a crescut faptele trecutului maramure ean? Le-a crescut însemn tatea lor, însu ire de a f începutul, de a f temelia a tot ceea ce s-a cl dit în urm . Puterea lor simbolic de aici vine. Maramure ul cu toat triste ea sa de azi este o ar plin de îndemn, un p mânt mai bogat spiritual decât material, o cale de lumin a neamului românesc. De aceea pentru noi istoria local a Maramure ului nu mai este o în iruire de fapte ale trecutului, ci este o permanen ; această istorie devenit simbolic nu mai e supus i judecat în leg tur cu timpul.

Iat cum Maramure ul, ar de întemeietori are un în eles i o bog ie deosebit pentru omenia noastr . Maramure ul ne apar ine nu numai geograf c i etnic, dar i moral, mai mult chiar decât alte inuturi pentru c pe el se spri in f in a de totdeauna a neamului românesc.

IMAGINI MARAMURE ENE

pagina 42

Valea Cos ului - Imagine din sat

Once ti

Imagine din sat maramure ean

Petrova

S li tea de Sus, sec. XVII

Valea Cosului

La fântân - Once ti

La vâltoare

Împletitul miresei

Biseric maramure ean

Biserica din Onesti, 1621

Ancadrament pe u cu inscrip ie în chirilic i datare

Ancadrament pe u cu inscrip ie în chirilic i datare

Poart maramure ean din Mara

Poart veche din Petrova

Poart maramure ean

Cas C line ti, sec. XVIII

Casa Bufea din Cuhea, 1789

Casa Cupcea din C line ti, 1710

Casa familiei nobile Balea din Ieud, sec. XVII

Casa familiei nobile Dunca - Bud din Sârbi, 1676, cu bârne în structură datate 1570

Casa Iurca din Cline ti datat cu inscrip ie „De la facerea lumii v leat 7301”

Casa Timi din Bor a, sec. XVIII - cas ă țărănească

Casa Marinca din Sârbi, 1789

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE DANIEL MAZILU	<i>pagina 5</i>
MARAMURE UL, AR ROMÂNEASC	<i>pagina 8</i>
P MÂNTUL	<i>pagina 12</i>
A EZ RILE	<i>pagina 16</i>
ISTORIE I ETNOGRAFIE	<i>pagina 20</i>
OMUL	<i>pagina 24</i>
BOG IE I MUNC	<i>pagina 28</i>
ART I ME TE UG	<i>pagina 32</i>
SEMNFICA IA LEGENDAR	<i>pagina 38</i>
IMAGINI MARAMURE ENE	<i>pagina 42</i>

COLOFON

desen copert / Horia Bernea

Redactor/ Remus Brihac

Lector/ Ana Mazilu

Concept layout/ Atelieruldegra c .ro

semnul cu numele autorului/ dup

Ernest Bernea. Civiliza ia Român S teasc ,

Editura Scrisul Românesc, 1944 (tipar înalt)

Dtp/ Remus Brihac

Tipar/ Tir Investments

Editura Predania/ Vulturilor, Nr. 8

Bucure ti

www.predania.ro

Fotogra i oferite de domnul Mihai D ncu din
Arhiva Muzeului Maramure ului.

Carte ap rut cu sprijinul

Asocia iei Române

pentru Transporturi Rutiere Interna ionale

www.artri.ro

distribu ie/ Supergraph

telefon/ 021 320 6119

ISBN 978-606-8195-27-8

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BERNEA, ERNEST

Maramureșul: țară românească/ Ernest Bernea. - București:
Predania, 2012

ISBN 978-606-8195-27-8

94(498.41)
